

VESTFOLD, TELEMARKE OG BUSKERUD STATSADVOKATEMBETER

Politimester Christine Fossen
Sør-Øst politidistrikt
Postboks 2073
3103 TØNSBERG

Deres ref.:

Vår ref.:
201800541-4

Dato:
16.8.2018

RAPPORT ETTER INSPEKSJON/TILSYN AV SPESIALSEKSJON - PÅTALE OG FELLES ENHET FOR ETTERRETNING OG ETTERFORSKING - SEKSJON FOR ØKONOMI OG MILJØKRIMINALITET – SØR-ØST POLITIDISTRIKT

Innledning:

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter avholdt inspeksjon/tilsyn av Sør-Øst politidistrikt, seksjon for økonomi og miljøkriminalitet og spesialseksjon påtale tilknyttet seksjonen i perioden onsdag 25. april 2018 til fredag 27. april 2018.

Inspeksjonen ble fra embetets side utført av førstestatsadvokat Anne M Katteland og statsadvokatene Petter Sødal og Alf Martin Evensen. I tillegg deltok førstestatsadvokat Petter Noreng fra Økokrim de to første dagene av inspeksjonen og økokrimsjef, Trond Eirik Schea, siste dag av inspeksjonen.

Inspeksjoner/tilsyn er en viktig del av statsadvokatenes fagledelse av politiet. Politiet har den siste tiden vært gjennom en omfattende omorganiseringsprosess (nærpolitireformen), med de utfordringer det har å by på. Vi oppfattet 2017 som et unntaksår for politiet, og de planlagte inspeksjonene høsten 2017 av spesialseksjonene underlagt felles enhet for etterretning og etterforskning (FEE) ble derfor utsatt til våren 2018. Dette for at politidistriktet skulle få tid til å tilpasse seg den nye organiseringen av etaten. Politiets organisasjon er nå i ferd med å finne sin form der planer er lagt og ledelse og øvrig personell i hovedsak er på plass. Vi finner likevel grunn til å presisere at også på inspeksjonstidspunktet gjenstår mye før seksjonen kan sies å være klare for full og optimal drift. Omorganiseringen har vært svært krevende for Sør-Øst politidistrikt og ved gjennomføring av inspeksjonen/tilsynet på det nåværende tidspunkt var det viktig å ha dette med seg. Det fremstår som urealistisk å skulle forvente at straffesaksproduksjonen skal gå som normalt under en slik omfattende prosess. Det er på det rene at reformen som nå er gjennomført har krevd ikke ubetydelige ressurser og den tid som har blitt brukt på omorganiseringen, både direkte og indirekte, har gått ut over den arbeidstiden som kan brukes på politiarbeid. Slik må det nødvendigvis være og behov for reform av etaten er vurdert å være til stede. De omkostningene som har gått med til dette arbeidet kan ses på som en investering i fremtidens politi.

Med dette som bakgrunn, hadde vi under inspeksjonen/tilsynet først og fremst fokuset rettet fremover.

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembetet overtok ansvaret for straffesakene fra Buskerud 1. juli 2017. Embetet har således ikke inspisert økoteamene i gamle Søndre og Nordre Buskerud tidligere. Inspeksjonen hadde derfor også som formål å gjøre oss kjent med hele politidistriktets etterforskning av økonomi- og miljøkriminalitet, og vil danne grunnlag for senere inspeksjoner og annen fagledelse. Vi ønsket for det første å orientere oss om organisasjonen og hvor langt prosessen var kommet, samtidig som vi ville ivareta vår tilsynsoppgave med straffesaksbehandlingen i politiet både på systemnivå og enkeltsaksnivå. Videre var vi opptatt av å få en orientering om arbeidet og politiets samarbeid med det nyetablerte A-krimcenteret i Tønsberg.

Påtaleenheten, herunder spesialseksjon påtale ble etablert 1. september 2017 og seksjon for økonomi og miljøkriminalitet ble etablert 1. desember 2017. Det er nå rutiner for arbeidet med straffesakene i ny organisasjon legges, det er nå det skal vise seg om omorganiseringen har vært vellykket også på straffesakssiden og det er nå man må legge grunnlaget for å øke kvaliteten på straffesaksbehandlingen ytterligere.

Spesialseksjon påtale og FEE har ansvaret for etterforskningen av de alvorligste sakene innenfor seksuallovbrudd, vold mot barn, organisert kriminalitet og økonomi- og miljø saker. Så godt som alle sakstyper som følger av riksadvokatens prioriteringer skal etterforskes av denne enheten. Det er derfor svært viktig at denne enheten fungerer optimalt.

Forut for inspeksjonen hadde vi stilt en rekke spørsmål som kunne besvares i forkant, herunder om organisering og statistikk. Disse ble også utdypet under selve inspeksjonen. Det ble videre stilt spørsmål som ble bedt besvart muntlig under inspeksjonen, blant annet om arbeidet og utfordringene med at flere økoteam nå skal bli en felles seksjon, herunder felles ansvar og trekkregler. Vi fikk videre en redegjørelse for arbeidet med å innarbeide felles rutiner for seksjonen, herunder felles rutiner for registrering av saker, en oversikt og gjennomgang av saker over 12 måneder og plan for behandling av disse, samt en redegjørelse for større saker under etterforskning.

Inspeksjonen ble innledet med et felles møte onsdag 25. april 2018 hvor de nevnte temaer ble gjennomgått og drøftet. Til stede på dette møtet var leder for spesialenheten påtale, Petter Solberg, leder FEE, Lena Reif, leder for seksjon for økonomi- og miljøkriminalitet, Ole Sølvik, samt ledere og representanter fra de forskjellige avsnittene (Buskerud, Telemark og Vestfold), herunder jurister, etterforskere og revisorer. Vi avsluttet første dag med et møte med politimester Christine Fossen, samt leder FEE, påtaleleder spesial og seksjonsleder.

Torsdag 26. april 2018 gikk vi gjennom dommer og fredag 27. april 2018 avla vi A-krimcenteret i Tønsberg et besøk. Vi avsluttet inspeksjonen med en foreløpig oppsummering av våre inntrykk og funn.

Gjennomgang av de spørsmål som ble stilt forut for inspeksjonen

Som nevnt ovenfor stilte vi i vårt bestillingsbrev av 4. april 2018 en rekke spørsmål som i størst mulig grad skulle besvares skriftlig i forkant av inspeksjonen. Hensikten var både at politiet skulle være klar over hva som var tema for årets inspeksjon, men også at vi best kunne forberede oss til selve inspeksjonen. Svarene ble utdypet muntlig under inspeksjonen.

1. Bemanning ved seksjonen per 17.04.18 (etterforsker-, revisor- og påtalesituasjonen)

Seksjon for økonomi- og miljøkriminalitet i Sør-Øst er inndelt i tre avsnitt. Bemanningen fordeler seg slik:

- a) Avsnitt Vestfold består av en avsnittsleder som også er seksjonsleder, sju etterforskere, en revisor og en bistandsrevisor.
- b) Avsnitt Buskerud består av en avsnittsleder, seks etterforskere, to revisorer og to bistandsrevisorer.

- c) Avsnitt Telemark består av en avsnittsleder, fem etterforskere, en revisor og en bistandsrevisor.
- d) En miljøkoordinator.
- e) Medarbeidere avgitt til A-krimsentret i Tønsberg; bestående av to analytikere i kunnskapsgruppa og en politiansatt i hver av de tre operative gruppene.
- f) Antall juristhjempler knyttet til seksjonen: 8 jurister + en A-krim jurist. Disse er spredt over flere lokasjoner; det skal være to jurister i Skien, en i Hønefoss, to i Drammen og tre i Larvik. Grunnet ulike forhold er realiteten at det per 170418 kun sitter en jurist i Skien, en i Drammen og tre i Larvik. Politidistriktet er i prosess med å ansette A-krim jurist og ledige stillinger i Skien, Drammen og Hønefoss vil bli besatt.

Etter statsadvokatens oppfatning synes tildelt bemanningen på seksjonen bra, dog slik at det er vanskelig å mene noe om den når den ikke har vært i virksomhet. Imidlertid er det en forutsetning at den reelle bemanningen er tilsvarende den tildelte. En hovedutfordring for seksjonen synes å være å få bemannet alle stillinger, og særlig juriststillingene. Det vises til at det over tid har vært omfattende vakanser på juristsiden. Distriktet har mistet en jurist i Telemark og to i Buskerud. Særlig kritisk har det vært i Buskerud der man på inspeksjonstidspunktet ikke hadde jurist å sette på sakene, idet den ene juristen som er der er fullt opptatt med korrupsjonssaken i Drammen kommune. Dette har blant annet medført at saker som er ferdig etterforsket, og hvor det er lagt ned betydelige ressurser under etterforskningen, ligger ubehandlet i påvente av at det skal ansettes jurist.

Politidistriktet opplyser at i september 2017 lå restansene hos etterforsker, men at de nå ligger på påtale. Det er lyst ut stillinger eksternt, men distriktet sliter med å rekruttere gode søkere. Dette er i seg selv bekymringsfullt og distriktet må tenke kreativt og drive oppsøkende virksomhet i forhold til aktuelle kandidater.

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter er bekymret for bemanningssituasjonen på påtalesiden og ser at politidistriktet befinner seg i en krevende situasjon med tanke på å få behandlet seksjonens straffesaker på en adekvat måte. Som det fremgår av Riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for 2018; *"En effektiv straffesakskjede med god kvalitet og fremdrift i all ledd er en nødvendig forutsetning for å oppnå best mulig forebyggende effekt, økt rettssikkerhet for de involverte og en bedre kriminalitetsbekjempelse. Hovedmålene om målrettet og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet som ivaretar rettssikkerhet og grunnleggende menneskerettigheter, videreføres."* Dette fordrer, etter vårt syn, at distriktet har den nødvendige bemanning.

Statsadvokaten bemerker imidlertid at dette ble drøftet på møtet med ledelsen onsdag 25. april 2018 og vi fikk et klart inntrykk av at dette ville bli gitt prioritet. Vi vil følge dette opp ved neste kvartalsmøte med distriktets ledelse, samt ved neste års inspeksjon.

2. Kompetanse

- a) Det foreligger per dags dato ikke formaliserte kompetanseplaner for etterforskere/revisorer i distriktet, men avsnittslederne vet hvilken kompetanse den enkelte ønsker og hva slags kompetanse avsnittet trenger. Opplæringsansvarlig i distriktet har igangsatt et arbeid for å lage et enhetlig system for hele FEE.
- b) Kompetansen til de 5 juristene ved seksjonen i dag er meget god. De er alle erfarne og rutinerne øko/miljø jurister.
- c) Øko/miljø juristene har oppdatert fagmaterialet tilgjengelig i form av tilgang på lovdata og rettsdata, samt relevant litteratur.
- d) I forhold til rekruttering ser man at det er mer krevende å rekruttere etterforskere til økonomi- og miljøkriminalitet enn hva tilfellet er til blant annet organisert kriminalitet. Dette viser seg på

søkermassene ved utlysninger. Det er av stor betydning å beholde etterforskere/revisorene på seksjonen både for å ivareta kompetansen, men også kontinuitet på større sakskompleks.

Et viktig kompetansehevende tiltak er Økokrims årlige fagseminar (3 dager) for bekjempelse av økonomisk- og miljøkriminalitet. Statsadvokatene bemerker at dette er et viktig seminar og at seksjonen/politidistriktet bør legge til rette slik at så mange som mulig av seksjonens medarbeidere kan delta på dette. Videre har førstestatsadvokat Petter Noreng i Økokrim opplyst at de er på tilbudssiden i forhold til å arrangere lokale fagdager. Statsadvokaten håper distriktet vil benytte seg av dette tilbudet. I tillegg er det viktig med evaluering og tilbakemelding i sakene, og i forbindelse med etterforskningsløftet bør seksjonen spille inn noen av sine saker til evaluering.

Statsadvokaten finner også grunn til å nevne at politidistriktet har ansatt faglig opplæringsansvarlig i 100 % stilling; en på påtale og en på etterforskning. Statsadvokaten har meget god tro på at dette vil bedre fokuset på kompetansehevende tiltak, og derav kompetansen både hos etterforskere og påtalejurister.

3. Rutiner for oppfølging, implementering og gjenfinning av direktiver fra Den høyere påtalemyndighet

De gamle politidistriktenes implementering av dette vil bli videreført, men per i dag er dette enda ikke satt i system i ny organisasjon. Øko/miljø juristene er dog godt kjent med det som kommer fra Den høyere påtalemyndighet.

4. Seksjonens rutiner og resultater for målrettet etterforskning med sikte på inndragning

Seksjonen opplyser at de har fokus på inndragning. Innledningsvis i en etterforskning vurderer etterforsker og påtaleansvarlig potensialet for å sikre verdier til fremtidig inndragning eller erstatning. I de større sakene er også revisor med på denne jobben. Dette skjer ved en gjennomgang av bankkonti, eiendom og øvrige eiendeler som kan danne grunnlag for beslag/heftelse.

Seksjonen mener at en av utfordringene i forbindelse med kartlegging av verdier er mangel på revisorer ved seksjonen. En styrking av revisorkapasiteten ville vært et godt bidrag til å bedre arbeidet med inndragning.

Etter en gjennomgang av dommer avsagt i 2017 er det statsadvokatens oppfatning at fokus på inndragning ytterligere bør skjerpes, jf. oppsummeringen nedenfor hva gjelder gjennomgang av dommene. Dette bekrefter også de tallene som er lagt frem, jf. punkt 17.

Statsadvokaten vil vurdere hvorvidt det er påkrevd å arrangere en fagdag om inndragning.

5. Etterforskningsplaner

- a) Det lages etterforskningsplaner i større saker ved seksjonen. I vurderingen om det skal lages etterforskningsplaner ses det blant annet på sakens omfang, sakens alvorlighet, antatt varighet frem til eventuell hovedforhandling og om det skal jobbes i team på saken.
- b) Det er ansvarlig etterforsker på saken som oppretter prosjektet og ajourfører dette, men alle som er involvert i etterforskningen har et ansvar for at prosjektet er ajourført.
- c) Etterforskningsplaner lages primært i Indicia prosjekt. Det må nevnes at det pågår opplæring våren 2018 for alle ved seksjonen i bruken av etterforskningsplaner (Etterforskningsløftet). Som en følge av denne opplæringen vil en naturlig konsekvens bli at terskelen for å opprette prosjekt blir lavere.

6. Henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet – rutiner og statistikk

Det henlegges svært sjelden på kapasitet i Sør-Øst politidistrikt. Rutinen er at ansvarlig påtalejurist anmoder om kapasitetshenleggelse og skriver et internt notat på saken som lagres i BL. Dette sendes til seksjonsleder påtale spesial som vurderer anmodningen. Det er seksjonsleder påtale som foretar en eventuell henleggelse. Ved klage, er det seksjonsleder som sender denne til statsadvokaten med en redegjørelse for distriktets kapasitet. I løpet av 2018 har seksjonen hatt 3-5 slike henleggelse, og kun et par er påklaget.

7. Interne årsrapporter

Det har ikke vært laget interne årsrapporter for de tidligere distriktene Telemark, Søndre Buskerud og Nordre Buskerud. Tidligere leder av Øko-teamet i Vestfold, politiinspektør Stapnes, har tidligere laget forenklede årsrapporter for sitt team.

8. Hvordan seksjonen prioriterer saker med alvorlig kriminalitet og rutine rundt dette

- a) Avsnittsleder har et ansvar for å sette ut de mest prioriterte sakene til etterforskning, samt organisere etterforskningen på en hensiktsmessig måte for å sikre nødvendig fremdrift. Når sakene er satt ut er det en suksessfaktor med tett dialog mellom etterforsker/revisor og påtaleansvarlig.
- b) Det tas også ut ulike oversikter/lister fra PAL for Strasak for å ha oversikt over porteføljen. Disse listene gjennomgås regelmessig med det formål å undersøke om man prioriterer rett og om man har en tilfredsstillende fremdrift.
- c) Manglende fremdrift avdekkes gjennom fortløpende dialog på seksjonen, innkurver i BL og ved restanselister. Dersom en sak ikke har en tilfredsstillende fremdrift kan det kraftsamles på denne saken ved at flere etterforskere går sammen i en periode. Et annet tiltak er at det foretas saksmøte med påtaleansvarlig for å kartlegge om saken har riktig avgrensning. Det har også vært overtidsaksjoner for at jobbe mer enn hva man får gjort i ordinær arbeidstid.

Hvilke saker seksjonen trekker følger av lokal straffesaksinstruks, jf. punkt 4.2.2.

De tre geografiske avsnittene trekker samtlige saker i sitt distrikt og prioriteringene skjer på avsnittsnivå. Seksjonen har foreløpig ikke flyttet saker mellom avsnittene, men dette vil bli vurdert i tiden fremover. Under inspeksjonen stilte vi spørsmålstegn ved om alle geografiske enheter burde trekke alt. Vi luftet muligheten for å legge noen fagområder på et sted, for eksempel miljøsakene (både indre og yremiljø). Vi anmodet også seksjonen om å vurdere muligheten for å spesialisere litt.

Seksjonen yter bistand til andre seksjoner, herunder økonomietterforskning i for eksempel større narkotika saker. Seksjonen har per i dag ingen oversikt over hvor stor del av seksjonens kapasitet som brukes på slik bistand. Dette bør seksjonen ha en oversikt over idet dette direkte påvirker kapasiteten til å prioritere og arbeide med egne saker. I dette ligger ingen kritikk i at det ytes bistand, tvert i mot er det veldig bra og slik det skal være.

9. Redegjørelse for seksjonens prioritering og arbeid med miljøkriminalitet

Seksjonen har ansvar for en rekke sakstyper innenfor miljøkriminalitet, se lokal straffesaksinstruks. Disse sakene etterforskes på lik linje med økonomisaker, men sakene settes på enkeltetterforsker som har en særlig interesse og kompetanse for fagfeltet.

Ved seksjonen jobber også en miljøkoordinator som på sikt vil ha et overordnet ansvar for å koordinere arbeidet mot miljøkriminalitet i distriktet. Dette arbeidet vil blant annet bestå i å

organisere ulike aksjoner sammen med lokalt politi og andre samarbeidspartnere. Eksempler på dette kan være ulovlig snøscooterkjøring, ulovlig byggevirkksomhet og andre aksjoner etter behov.

Det jobbes for tiden med å få på plass en "Trillemarka-stilling" ved seksjonen. Dette er en øremerket stilling som har Trillemarka som sitt primærrområde.

10. Redegjørelse for seksjonens prioritering og arbeid med arbeidsmiljøkriminalitet

Seksjonen arbeider med straffesaker innenfor arbeidsmiljøkriminalitet i to spor. Det ene sporet er gjennom de saker som miljøkoordinator/avsnittene trekker, det andre er de saker som blir opprettet direkte av A-krimcenterets medarbeidere og som politiets representant i den operative gruppen får etterforskningsansvaret for.

Straffesaker innenfor arbeidsmiljøkriminalitet opprettet gjennom A-krimcenterets operative grupper har naturlig høy prioritet. Saksfeltet er innenfor senterets primær oppgaver, og blir behandlet av A-krimcenterets egne medarbeidere (med mindre saken krever en større etterforskning og skal behandles i "linjen")

Seksjonen har medarbeidere i tverretatlige grupper i A-krimcenteret. Arbeidet med miljøkriminalitet utføres derfor både i straffesakssporet og i forvaltningssporet. A-krimcenterets operative grupper vurderer til enhver tid hvilke virkemidler som er mest hensiktsmessig å benytte under kontrollvirksomheten, forvaltningsmessige vedtak eller anmeldelse.

11. Redegjørelse for seksjonens arbeid med eksterne aktører som arbeidstilsyn, skatteetaten, fylkesmannen, mm

Seksjonen har et formalisert samarbeid med flere kontrolltater, blant annet faste samarbeidsmøter og årlige fagdager med Skatteetaten.

Miljøkoordinatoren har faste samarbeidsmøter med Arbeidstilsynet og Mattilsynet. Miljøkoordinatoren gjennomfører også årlige operative kontroller/tilsyn sammen med Arbeidstilsynet, ulike kommuner, Kystvakten, Mattilsynet og i samarbeid med A-krimcenteret.

Seksjonens fem medarbeidere i A-krimcenteret samarbeider kontinuerlig med avtalepartene som er Arbeidstilsynet, Skatteetaten, Skatteoppkrever og Nav. Samarbeidet omfatter både operativ kontrollvirksomhet, etterforskning, analyse og etterretningsarbeid. I tillegg har seksjonens medarbeidere i A-krimcenteret samarbeid i enkelt saker med andre offentlige kontrolltater som Statens Vegvesen, Tollvesenet m.fl.

Det oppleves at samarbeidet og dialogen er god og med felles målsetting. Seksjonens medarbeidere har fått bedre kunnskap om andre etater sine virkemidler og hvordan disse kan benyttes på en hensiktsmessig og effektiv måte. Dette har gitt en merverdi.

Utfordringen i samarbeidet er tilgjengelige ressurser i egen seksjon og prioritering av denne type saker. Tilbakemeldinger fra samarbeidende etater er at det til tider savnes mer politiresurser i det operative arbeid. Videre at saker som blir behandlet i straffesakssporet har noe lang saksbehandlingstid.

12. Innføring av rollen som bokoordinator i Sør-Øst

Politiinspektør Jan Stapnes ble meldt inn som bokoordinator innen fristen den 30.03.18.

13. Oversikt over antall rettsdager for perioden 2017 og for 2018 frem til inspeksjonstidspunktet

Antall rettsdager 2017: 176 dager (117 aktorater)

Antall rettsdager 2018 pr. 23. april: 48 dager (28 aktorater).

Etter statsadvokatens oppfatning er det god irettføringsaktivitet av saker ved seksjonen. Spørsmålet er om påtalejuristene knyttet til seksjonen prioriterer å gå med de rette sakene, jf. nedenfor om oppsummering av gjennomgåtte dommer.

14. Redegjørelse for seksjonens kriminalitetsutvikling – anmeldte lovbrudd som seksjonen trekker

2.1 Anmeldte lovbrudd totalt og per kriminalitetstype			
	2016	2017	2018
ANNEN	77	82	21
ARBEIDSMILJØ	51	57	6
MILJØ	43	50	7
VINNING	100	73	12
ØKONOMI	624	803	200
Totalsum	895	1065	246

Grunnet omorganiseringen er de historiske tallene, før etablering av seksjonen, usikre, men vil forhåpentligvis gi grunnlag for nærmere analyse ved neste inspeksjon.

15. Redegjørelse for seksjonens oppklaringsprosent

3.1 Oppklaringsprosent for lovbrudd totalt og pr kriminalitetstype			
	2016	2017	2018
ANNEN	91,0 %	90,0 %	100,0 %
ARBEIDSMILJØ	53,3 %	87,0 %	50,0 %
MILJØ	53,8 %	26,2 %	50,0 %
VINNING	88,0 %	90,3 %	92,3 %
ØKONOMI	72,1 %	76,8 %	66,9 %
Totalt	75,8 %	76,8 %	72,8 %

Også her er tallene usikre, jf. ovenfor.

Uansett bemerkes at oppklaringsprosenten fremstår som meget god.

16. Redegjørelse for seksjonens saksbehandlingstid

4.1 Saksbehandlingstid for oppklarte lovbrudd totalt og pr kriminalitetstype			
	2016	2017	2018
ANNEN	42	38	15
ARBEIDSMILJØ	130	167	79
MILJØ	175	133	233
VINNING	228	271	253
ØKONOMI	118	108	185
Totalsum	129	120	177

Også her er de historiske tallene usikre, men vil gi grunnlag for analyse ved senere inspeksjon. Saksbehandlingstiden forventes å stige ut over året da politidistriktet har store restanser som det nå arbeides med å få ferdigstilt.

17. Antall rettskraftige inndragningskrav

5.1 Antall rettskraftige inndragningskrav av siste år			
	2016	2017	2018
Utbytte, §34	63	26	1
Gjenstand, §35	414	101	8
Utvidet, §34a	1	5	
Utbytte, §67		132	21
Utvidet, §68		2	
Gjenstand, §69		562	105
Totalt	478	828	135
Beløp	18 622 596	8 919 985	837 650

18. Produksjon av 040 koder

7.1 Produksjon av 040-koder			
	2016	2017	2018
40 FORELEGG	77	69	10
41 SIKTELSE (TILSTÅELSESDOM)	197	182	79
42 TILTALEBESLUTNING	178	177	72
43 PÅTALEUNNLATELSE	10	28	24
44 KONFLIKTRÅD		1	
Totalsum	462	457	185

Produksjonen av påtaleavgjørelser synes å stige i 2018. Dersom produksjonen fortsetter tilsvarende vil produksjonen for 2018 ligg på rundt 600. Dette er meget bra og en forutsetning for å få nedarbeidet seksjonens restanser.

19. Restanser

15476 Felles kriminalenhet (Telemark)	154
Under 3mnd	29
3-6mnd	36
6-12mnd	38
Eldre enn 12mnd	51
18476 Økoseksjon Vestfold	202
Under 3mnd	44
3-6mnd	47
6-12mnd	39
Eldre enn 12mnd	72
18485 Økonomisk kriminalitet (Søndre Buskerud)	102
Under 3mnd	32
3-6mnd	7
6-12mnd	13
Eldre enn 12mnd	50
22634 Økoteam (Nordre Buskerud)	41
Under 3mnd	10
3-6mnd	10
6-12mnd	12
Eldre enn 12mnd	9
Totalsum	499

Restansesituasjonen:

Under møtet onsdag 25. april 2018 fikk vi en gjennomgang av restansesituasjonen og særlig saker over 12 måneder. Som det fremgår ovenfor har seksjonen 182 saker over 12 måneder. Dette er mange saker, men det fremstår for oss som at seksjonen har god kontroll på disse sakene. Flere større komplekser er i slutfasen av etterforskningen og klare for påtaleavgjørelse. Dette vil frigjøre kapasitet på etterforskning til å ta tak i øvrige saker. Det er imidlertid helt kritisk at påtalekapasiteten klart bedres, slik at sakene kan behandles raskt av påtale.

20. Saker under behandling- påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige

15476 Felles kriminalenhet	73
18476 Økoseksjon Vestfold	103
18485 Økonomisk kriminalitet	108
22634 Økoteam	29
Totalsum	313

Seksjonen har relativt sett ikke mange saker på D-listene sine og det synes som om den har rimelig kontroll på disse sakene. Noen saker er gamle og skal muligens fjernes fra listen eller følges opp videre, herunder enkelte forelegg som ikke synes vedtatt.

Arbeidslivskriminalitet og opprettelsen av Akrim-senteret i Tønsberg

Arbeidslivskriminalitet (a-krim) er handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trykninger, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som minimerer produksjonskostnadene, utnytter arbeidstakere eller virker konkurransesvridende og undergraver samfunnsstrukturen

A-krim-senteret for Vestfold, Telemark og Buskerud ble etablert i Tønsberg sommeren 2017.

I forbindelse med inspeksjon av seksjon for økonomi- og miljøkriminalitet avla vi senteret et besøk fredag 27. april 2018. Forut for besøket fikk vi blant annet tilsendt A-krim-senterets årsrapport for 2017. Pkt. 5 fra rapporten – vurdering av samlede resultater – hitsettes;

"A-krim-senteret i Tønsberg åpnet 2. juni 2017, og vi har i andre halvdel av 2017 hatt fokus på å komme i full drift i operative grupper forebygging og kontroll i Vestfold, Telemark og Buskerud.

I tillegg er operativ gruppe kunnskapsbygging (OGK) etablert og tverretattlig sammensatt av medarbeidere fra alle etater. Vi har kommet langt i arbeidet med å etablere felles arbeidsmetodikk, og bruker blant annet Indicia som verktøy. Fylkesvise beslutningsgrupper har vært i aktivitet i store deler av 2017, og vi jobber nå med å tilpasse arbeidet i disse gruppene til den felles styringsmodellen for a-krim-samarbeidet.

De operative gruppene er regelmessig ute og har kommet godt i gang med å bygge tverretattlig kompetanse om hverandres virkemidler. De har tilegnet seg mye kunnskap om områder og aktører, og vi ser tydelige effekter av at de er ute sammen.

Vi ser effekter der vi har hatt tett oppfølging av aktører ved at vi nå ser at arbeidsgivere følger lovverket i større grad enn før, for eksempel begynner å innrapportere ansatte og lønn. Og at arbeidsgivere nå sørger for mer sikkerhet for ansatte.

Ved et tilfelle ble politiet kontaktet av en person som mente seg svindlet av en taktekkervirksomhet. Grunnet samarbeid i operativ gruppe kunne man dele informasjon med Arbeidstilsynet om at de polske arbeiderne skulle reise dagen etter. Operativ gruppe dro raskt ut til stedet og fikk stengt byggeplassen etter mindre mangler. De har store restanser og blir muligens begjært konkurs. Virksomheten viser seg å være feilregistrert i offentlige systemer, og dermed har de unngått endel avgifter. Dette følges opp videre, og operative grupper i to fylker samarbeider videre om denne saken. Dette er eksempel på et lite firma som har klart å bygge seg stor basert på utenlandsk arbeidskraft og mulig svindel. Vi ser effekter av at vi nå har tatt i bruk etterretningsvurderingsskjemaet og at samhandlingen med OGK gir oss en merverdi i forhold til å se omfanget av saken og det videre arbeid i saken. Her var rask og effektiv kontroll og tett samarbeid avgjørende for effektiv sanksjonering.

Vi blir stadig bedre til å utnytte etatenes samlede virkemidler på en effektiv måte, og vi samarbeider godt i linjen etatene imellom i saker der de tyngre virkemidlene må benyttes. Vi har flere eksempler på at en etat bidrar med mye ressurser i en sak uten at de får målbare resultater i egen linje, men at en annen etat får resultater/effekter som man ikke ville oppnådd uten tett samarbeid og tverretattlig kompetanse.

Et eksempel på en slik sak er en sak som er løftet til linjen grunnet bruk av tyngre virkemidler. Godt og tett samarbeid mellom etatene, og deling av informasjon fra Skatt til Arbeidstilsynet etter gjennomgang av beslag etter felles målrettet aksjon, gjorde at Arbeidstilsynet fikk informasjon om aktøren de ellers ikke ville hatt tilgang til. Dette medførte at Arbeidstilsynet fikk grunnlag for å anmelde aktøren for brudd på arbeidsmiljøloven (innehavers ansvar) og brudd på allmenngjøringsforskriften. Saken er nå til behandling hos politiet.

I de 3 nettverkssakene knyttet til BG (beslutningsgrupper) vil hoveddelen av resultatene som skal rapporteres i dette skjema fremgå på et senere tidspunkt for Skatt Sør og politiet."

A-krimssenteret i Tønsberg er bemannet i tråd med felles handlingsplan 2017. Totalt har senteret 23 årsverk, hvorav 8 (8,5) fra arbeidstilsynet, 2 (2,2) fra NAV, 5 (5,5) fra politiet, 4.5 (5,7) fra skatteetaten og 3.5 (4,6) fra skatteoppkreverne (tall i parentes er faktisk brukt). Videre er det opplyst at det foregår ansettelsesprosesser hos skatt og politiet slik at senteret fra første kvartal 2018 vil være bemannet etter den nye styringsmodellen.

Politidistriktet har videre ansatt en egen a-krimjurist som vil tiltre i løpet av kort tid.

Arbeidslivskriminaliteten kjennetegnes ved at det er en høy andel ansatte med innvandrerbakgrunn, lave eller ingen krav til fagkunnskap og språk, arbeidsintensiv virksomhet, svake eller manglende partsforhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, blant annet lav organisasjonsgrad, høy turnover og mange små virksomheter. Utsatte bransjer er bygg og anlegg, overnatting og servering, renhold, bipleie, transport, industri, jordbruk og skogbruk mm.

A-krimssenteret er et samarbeid mellom skatteetaten, politiet, NAV, arbeidstilsynet og skatteoppkrever. Det er utarbeidet flere felles styringsplanverk; Sammen mot kriminalitet i arbeidslivet (felles styringsmodell for a-krimssamarbeid), Felles handlingsplan 2017-2019 mellom arbeidstilsynet, NAV, politiet og skatteetaten for styrket innsats mot arbeidslivskriminalitet, samt Strategi mot arbeidslivskriminalitet fra departementene.

Målsettingen er å sette de kriminelle ut av stand til å fortsette sin virksomhet i arbeidsmarkedet, eller reduserer deres kapasitet til å drive kriminell virksomhet over lengre perioder, redusere handlingsrommet til de kriminelle og påvirke de useriøse til å etterleve regelverket. Det er vårt klare inntrykk at A-krimssenteret i Tønsberg arbeider meget godt i tråd med de intensjoner som fremkommer i styringsdokumentene.

A-krimssenteret identifiserer kriminelle aktører, herunder bakmenn, samtidig som det gjennomføres enklere kontroller og tilsyn for å krympe de kriminelles handlingsrom. Linjeorganisasjonene skal bidra med ressurser og kunnskap i en felles satsing, samt prioritere og sanksjonere sakene fra A-krimssenteret. Medarbeiderne i A-krimssenteret arbeider med forebygging, kontroll og kunnskapsbygging. Gjennom kunnskapsbygging utvikler medarbeiderne grunnlag for å beslutte innsats på A-krimssenteret, herunder hvilke aktører, miljøer og fenomener som skal prioriteres og hvordan innsatsen skal innrettes. De bidrar også med kunnskapsprodukter til linjen. Gjennom forebygging og kontroll planlegges, utvikles og gjennomføres forebyggende tiltak og felles tilsyn/kontroller, samt annen samordnet innsats. Det legges til rette for mer synlighet og opplevd oppdagelsesrisiko, blant annet gjennom mer tilstedeværelse ute på arbeidsplassene. Det fokuseres på utadrettet virksomhet og bruk av virkemidler og sanksjoner som rammer aktørene raskt. Arbeidet i senteret gir en merverdi ved at saken løses i tverretattlig samarbeid, noe som gir mer effektive arbeidsprosesser, reduserer dobbeltarbeid og muligheten til valg av de mest effektive virkemidler/sanksjoner.

Operativ gruppe med fokus på kunnskapsbygging innhenter, bearbeider og deler informasjon, hvoretter lokal koordineringsgruppe (LKG) beslutter hvilke aktører og miljøer som skal prioriteres av a-krimssenteret og hvilke som skal sendes til linjen (større saker med behov for tyngre virkemidler).

Årsresultatet til A-krimssenteret hitsettes:

Årsresultater 2017 a-krimssenter Tønsberg

Aktører satt ut av stand til å fortsette sin virksomhet	18
Antall aktører som har fått sin kapasitet redusert	34
Antall nettverk identifisert	11
Antall anmeldelser	31
Antall utvisninger etter utlendingsloven	11
Antall bortvisninger etter politiloven	24
Utlegg og arrest	7,3
	mill
Avdekket beløp (SKE) avgift + inntekt	11,4
Avdekket grunnlag for endring i arbeidsgiveravgift (SKE)	mill
	12,3
	mill
Avdekket grunnlag for endring i arbeidsgiveravgift (SKO)	4,2
	mill
Avdekket beløp inntekt (SKO)	3,5
Beregnet skattetrekk som følge av kontroll (SKO)	mill
	27
	750 kr
Vedtak om stans	50
Antall tilbakekreving av stønader	13
Antall virksomheter kontrollert	103
Antall medieoppslag	138

Under vårt besøk fikk vi en meget informativ orientering om senterets målsetting arbeidsmetoder, og konkrete saker/oppdrag. Vi fikk et meget godt inntrykk av arbeidet ved A-krimssenteret, og ikke minst medarbeiderne som fremstod som svært engasjerte og dedikerte til arbeidet sitt. Det arbeides målbevisst og med stor aktivitet. Som det fremgår av oversikten over har A-krimssenterets arbeid generert en rekke straffesaker. Samarbeidet med politiet rapporteres som svært godt og Sør-Øst politidistrikt har bidratt godt ressursmessig inn i senteret. Senteret får god bistand fra politiets utlendingsenhet og operativ bistand gjennom patruljene. Seksjonsleder for økonomi- og miljø sitter i lokal koordineringsgruppe, noe statsadvokatene anser som både viktig og riktig. Dersom det formelt er mulig bør det vurderes om også A-krimjuristen bør sitte i denne gruppen.

A-krimssenteret vurderer hver enkelt sak opp mot etatenes samlede virkemidler. Raske virkemidler som stans, bortvisning/utvisning og utlegg er effektive og vurderes først. Dette er typisk i saker hvor arbeidstilsynet og politiet har virkemidlene. Skatteoppkrever og Skatt har utleggsvirkemiddelet. Nettverkssaker og bakmenns saker krever gode forundersøkelser og tyngre virkemidler må tas i bruk, herunder ransaking, beslag og sikring av elektroniske spor. Det er fokus på inndragning av utbytte gjennom bruk av hefte og arrest mv. Dette er typisk saker som seksjon for økonomi- og miljøkriminalitet og/eller Skatt må effektivere. Disse sakene krever mye ressurser og det avklares med linjene i etatene før iverksettelse.

Styringsmodellen er tydelig på at det kun er saker som har en merverdi i å løses tverretattlig, med flere etaters virkemidler, som gjennomføres gjennom senteret. Det vil si at saker som vurderes å kunne løses mest effektivt av en etat overføres til linjen i de enkelte etatene for tverretattlig samarbeid.

Enkle saker (trinn 1 saker) etterforsker politiet tilknyttet senteret selv. Mer krevende saker (trinn 2) må etterforskes i politidistriktet og fortrinnsvis ved seksjon for økonomi- og miljøkriminalitet. Senteret savner tilstedeværelsen av en jurist, og statsadvokaten legger til grunn at dette behovet vil bli avhjulpet så snart politidistriktets A-krimjurist tiltrer.

Videre meldes en viss bekymring i forhold til politiets kapasitet til å etterforske trinn 2 sakene. Senteret vurderer fortløpende hvorvidt det er bedre å bruke andre virkemidler enn straff, dersom en straffesak ligger langt (flere år) frem i tid. Det er på det rene at for eksempel Skatt er rigget betydelig mer robust i forhold til arbeidslivskriminalitet enn det politiet er. Det vises blant annet til at Skatteetaten i ny organisasjon vil oppbemanne med inntil 40 årsverk i Skatt skal arbeid med arbeidslivskriminalitet i Tønsberg.

Slik statsadvokaten ser det er det behov for en forventningsavklaring mellom senteret og politiets kapasitet til å håndtere trinn 2 sakene. Etter vårt syn bør politiet foreta en konkret vurdering i forhold til hvor mange saker de har kapasitet til å ta i mot fra senteret. Senteret på sin side bør arbeide med å rigge sakene slik at de blir enklere å overta for politiet, samt at sakene bør avgrensnes på et så tidlig tidspunkt som mulig.

Både senteret og politiet var positivt til en slik forventningsavklaring og statsadvokatene vil følge opp resultatet av denne ved neste års inspeksjon. Videre kan det være hensiktsmessig at skatt og politi utarbeider en felles trusselvurdering innen a-krim i Sør-Øst politidistrikt. Denne kan brukes som grunnlag for felles beslutning av hvilke nettverk med organisert kriminalitet innenfor a-krimområdet som skal prioriteres med ressurser fra begge etater.

Gjennomgang av saker:

I forbindelse med inspeksjonen ba vi om at det ble lagt til rette for digital tilgang til følgende saker for gjennomgang:

1. Saker om arbeidsmarkeds kriminalitet i perioden 2017 og frem til 1. april 2018 både påtaleavgjorte og ikke-påtaleavgjorte saker. Vi tenkte her på saker som gjaldt ulovlig bruk av utenlandsk arbeidskraft, menneskehandel, grov sosial dumping, tvangsarbeid, fiktiv fakturering, medvirkning til trygdebedrageri, og hvitvasking av utbytte.

Det viste seg at det var vanskelig å oppfylle en slik forespørsel om fremleggelse av denne type saker. Politidistriktet opplyste at saker som gjaldt bruk av utenlandsk arbeidskraft stort sett er saker som faller inn under utlendingsloven og som ikke seksjonen arbeider med. Når det gjaldt saker om menneskehandel har politidistriktet ikke avdekket denne type saker i år. Det ble imidlertid opplyst at det arbeides med skjulte metoder i en slik sak. Videre ble det opplyst at saker om grov sosial dumping, tvangsarbeid og medvirkning til trygdebedrageri (som arbeidslivskriminalitet) var vanskelig å finne i perioden. Saker med fiktiv fakturering og hvitvasking av utbytte har politidistriktet flere av, men da disse er spredt i flere ulike statistikkgrupper må man manuelt gå gjennom alle sakene. Politidistriktet klarte ikke å finne saker med denne type lovbrudd relatert til arbeidsmarkeds kriminalitet til tross for at det var rettet forespørsel til alle de tidligere økoteamene i Sør-Øst.

Av denne grunn ble vi enige om at vi under inspeksjonen i år ikke ville gjennomgå denne type saker, men følge dette opp ved neste års inspeksjon.

2. Dommer avsagt i perioden fra 1. juli 2017 og frem til 1. april 2018.

I henhold til bestillingbrevet fikk vi elektronisk tilgang til totalt 235 dommer avsagt i perioden 1. juli 2017 til 1. april 2018. Disse fordelte seg på følgende sakstyper:

- Trygdebedrageri:	93 – ca 40%
- Andre bedragerier:	46 – ca 20%
- Regnskap m.m.	52 – ca 20%
- Skatt / avgift:	16 – ca 7%
- Utroskap:	6
- Korrupsjon:	5
- Kulturminner:	1
- Annet:	17

Vi gjennomgikk 133 av dommene, fordelt på ulike sakstyper. Et hovedmål med gjennomgangen var å kartlegge i hvilken grad det ble påstått inndragning der det var grunnlag for dette, og samtidig får en oversikt over hvilke type saker seksjonen irettefører.

Det var påstått og idømt inndragning i 18 av dommene. 17 av disse gjaldt inndragning av vinning. Det relativt lave antallet inndragningskrav skyldes at uberettiget vinning ved denne type kriminalitet svært ofte inndrives av annen offentlig myndighet eller ved idømmelse av erstatning.

Vi fant at det burde vært påstått inndragning i ytterligere 20 saker. Dette gjaldt i all hovedsak inndragning av sparte utgifter til regnskapsfører i saker hvor dette er aktuelt.

Vi merket oss at en stor andel av saksporteføljen i denne utvalgte perioden var saker vedrørende trygdebedrageri. Dette er, med noen unntak, oversiktlige og kurante saker å behandle. Det ble ved etterfølgende orientering om resultatet av gjennomgangen påpekt at dette kanskje kan være egnede saker

for nytilsatte jurister og etterforskere på øko-saker, slik at etterforskere og øko/miljø jurister med opparbeidet kompetanse på dette området kan jobbe frem og konsentrere seg om tyngre saker. Selv om fåtallet av de gjennomgåtte dommene var saker av særlig stort omfang har politidistriktet utvilsomt hatt store etterforskninger og irettføringer, blant annet Jotun-saken og Drammen kommunesaken, begge saker vedrørende blant annet grov korrupsjon. Vi finner det riktig å påpeke dette da de gjennomgåtte dommer er fra et begrenset tidsrom.

Oppsummering:

Inspeksjonen er, som nevnt innledningsvis, den første embedet har hatt i ny organisasjon og for hele politidistriktet som sådan etter at vi overtok ansvaret for Buskerudsakene 1. juli 2017. Tilsynet var derfor først og fremst ment som en orientering av hvordan seksjonen er organisert og innhenting av informasjon. Embedet er meget fornøyd med gjennomføringen av inspeksjonen og har etter dette lagt et godt grunnlag for videre oppfølging, herunder senere inspeksjoner og annen fagledelse, av seksjonen. Ved neste inspeksjon vil vi også gå gjennom flere konkrete sakstyper.

Sør-Øst politidistrikt har vært og er fortsatt i en krevende omorganiseringsprosess. Mye tyder på at omorganiseringen har krevet mye av både ledelse og ansatte. I tillegg til å slå sammen fire politidistrikter til ett, med de konsekvenser dette har for organisasjonen, etableres helt nye enheter som ikke tidligere har eksistert i de opprinnelige distriktene. Det er på det rene at omorganiseringen har kostet både tid og krefter. Seksjon for økonomi- og miljøkriminalitet og påtalejuristene knyttet til seksjonen bærer preg av dette. Det gis uttrykk for frustrasjon over mangt og særlig usikkerheten rundt organisering av seksjonen og bemanning. Statsadvokaten har forståelse for dette, men vil samtidig oppfordre dere til å være fleksible, positive og samarbeide godt. Den nye organiseringen og tanken på å skape robuste fagmiljøer er kommet for å bli og dere må derfor jobbe sammen for at dette skal bli bra.

Det vil ta tid å bli en enhet i realiteten og føle at man har et felles ansvar for alle økonomi- og miljøsakene i hele distriktet. Det er resultatet som sådan i Sør-Øst som er avgjørende for om dere lykkes eller ikke. Så vårt råd er å ha fokus på det, jobbe med å tenke helhetlig, da dere aldri vil være bedre enn det svakeste leddet.

Statsadvokaten har som sagt forståelse for at man er preget av lengre tid med omfattende omorganisering. Det er videre for tidlig til å si noe om seksjonen har fått tatt ut det fulle potensiale av reformen. Imidlertid er det statsadvokatens klare inntrykk at man er på rett vei. Seksjonens ledelse er engasjert og har planer for fremtiden. Det vil utvilsomt ta tid og være utfordringer ved å gå fra 4 økoteam til en seksjon, men dere må ikke glemme at distriktet har et godt utgangspunkt. Alle de 4 økoteamene i distriktet har tidligere fungert veldig bra, og hatt gode resultater og gode rutiner. Utfordringen blir å trekke det beste ut av de forskjellige teamene og få på plass en helhetlig enhet med like rutiner på hvert avsnitt.

Det er viktig å få seksjonen til å fungere som en enhet og ikke en videreføring av avsnittene som tidligere separate Øko-team. Dersom dette lykkes bør det være mulig å målrette totalressursene mot de «rette sakene» og herunder oppnå målet med å få avdekket og etterforsket flere av de sakene som er for «små» for Økokrim og tidligere var for «store» for Øko-teamene. Når det er sagt har alle avsnitt under den nye seksjonen pr i dag omfattende og store pågående etterforskninger, som dels har pågått over lengre tid. Flere av disse er klare, eller i ferd med å bli klare, for påtaleavgjørelse og eventuell irettføring. Seksjonens resultater, som i hovedsak er resultater av de tidligere Øko-teamenes arbeid, viser at seksjonen utvilsomt besitter mange medarbeidere med høy kompetanse og engasjement, både på

etterforsker-, revisor- og juristsiden. Det gjøres mye godt politi- og påtalearbeid ved seksjonen og dere har mye å være stolte av.

Vi ser også at seksjonen har tatt med seg store restanser inn i ny struktur. Dette begrenser handlingsrommet til seksjonen og gjør det vanskelig å ta inn nye store saker. Seksjonen har imidlertid en plan for nedarbeidelse av restansene, og vi føler oss trygge på at dette vil seksjonen håndtere på en tilfredsstillende måte. De fire gamle økoteamene har opplyst at de ikke har tradisjon for å arbeide frem egne saker. I lys av restansesituasjonen har vi heller ingen forventning om at seksjonen vil kunne gjøre dette nå. Vi vil imidlertid følge dette opp ved neste inspeksjon når restansesituasjonen er bedret.

A-krimsentret i Tønsberg synes meget veldrevet og vil være en svært viktig samarbeidspartner for politiets innsats mot arbeidslivskriminalitet.

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter har, på bakgrunn av det vi har sett under inspeksjonen, berettiget forventninger om at seksjon for økonomi- og miljøkriminalitet vil levere gode resultater fremover. Dette fordrer imidlertid at politidistriktet sørger for å få på plass bemanningen til seksjonen slik den er tildelt, og særlig hva gjelder påtalesituasjonen da denne fremstår som bekymringsfull.

Vi ser frem til neste inspeksjon og ønsker lykke til i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Anne M Kattelund
Embetsleder

Kopi:

Politiinspektør Kjell Johan Abrahamsen

Politiinspektør/Leder av Felles enhet for etterretning og etterforskning Lena Reif

Seksjonsleder spesialfag påtale Petter Solberg

Seksjonsleder Ole Sølvik

Riksadvokaten

POD